

**PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W
RODZINIE W GMINIE RASZYN NA
LATA 2016- 2020**

SPIS TREŚCI

1.	Wstęp.....	3
2.	Podstawa prawna Programu.....	4
3.	Diagnoza problemu przemocy w rodzinie	4
3.1.	Opis problemu	
3.2	Opis działań i organizacji systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie funkcjonującego na terenie Gminy Raszyn.....	6
4.	Adresaci Programu	8
5.	Cele i zadania Programu	8
5.1	Cel główny Programu.....	8
5.2	Rodzaje zadań.....	9
5.3.	Cele szczegółowe.....	9
6.	Realizatorzy działań.....	9
7.	Zakładane efekty.....	10
8.	Finansowanie Programu	10
9.	Ewaluacja Programu	10

1. Wstęp

W celu efektywnego i zintegrowanego działania przeciw przemocy w rodzinie oraz zmniejszenia jej negatywnych następstw w życiu społecznym i rodzinnym opracowano Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Gminie Raszyn na lata 2016-2020, zwany dalej Programem.

Działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie są podejmowane w szczególności w ramach pracy Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

W Programie zostały zawarte podstawowe informacje dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie, regulacji prawnych, realizatorów, adresatów programu, zakładanych efektów.

Cele i zadania Programu, a także źródła jego finansowania zostały sformułowane na poziomie ogólnym, umożliwiającym ich rozwinięcie i uszczegółowienie, adekwatnie do aktualnych potrzeb lokalnych. Niniejszy Program stanowi plan działań instytucji i organizacji zobowiązanych do podejmowania działań na rzecz zapobiegania przemocy w rodzinie, a tym samym przyczyni się do usprawnienia lokalnego systemu przeciwdziałania i ograniczenia ww. zjawiska oraz poprawy kondycji raszyńskich rodzin.

Aktem prawnym regulującym działania wszystkich podmiotów wobec przemocy w rodzinie jest głównie znowelizowana Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”. Procedura „Niebieskie Karty” została opracowana w ten sposób, aby połączyć kompetencje wszystkich instytucji odpowiedzialnych za przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i tworzyć warunki do podejmowania współpracy już od momentu interwencji. W rozporządzeniu określono krąg podmiotów uprawnionych do wszczęcia procedury NK, obowiązki w tym zakresie przewodniczącego Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego, zadania pracowników socjalnych, działania przedstawicieli Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, ochrony zdrowia, oświaty a także funkcjonariuszy Policji.

Skuteczność programu zależy od wielu czynników, w tym m.in. dobrego rozeznania środowiska przez służby odpowiednio przygotowane, zajmujące się profilaktyką i wsparciem rodzin zagrożonych patologiami, kompleksowej współpracy lokalnych służb i instytucji w ramach pracy w Gminnym Zespole Interdyscyplinarnym, a przede wszystkim motywacji dokonania zmian i wyjścia z kryzysu przez rodziny dotknięte problemem przemocy.

2. Podstawy prawne Programu.

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. Nr 180, poz.1493 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 roku poz. 1356 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz.U. z 2013, poz. 182 ze zm.).
4. Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. nr 209, poz. 1245).

3. Diagnoza problemu przemocy w rodzinie.

3.1. Opis problemu.

Jeszcze do niedawna uważano, że przemoc domowa występuje rzadko i wyłącznie w rodzinach patologicznych, a agresję między członkami rodziny traktowano jako jedną z wielu normalnych form zachowania w codziennym życiu. Przemoc stosowana przez osobę dorosłą wobec bliskich (w tym dzieci), postrzegana była jako akceptowany sposób sprawowania nad nimi władzy i kontroli. Na gruncie prawa i polityki społecznej podejmowano próby wyróżnienia przemocy społecznie akceptowanej (dopuszczalnej) i nadużywania przemocy, czy "niewłaściwej" przemocy w rodzinie, co znacznie utrudniało wszelkie próby zajęcia się tym problemem.

W Polsce dostrzeżono zjawisko przemocy w rodzinie i zaczęto traktować je jako problem społeczny w latach 90-tych.

Przemoc według ustawowej definicji zawartej w art. 2 pkt. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie to **„jednorazowe albo powtarzające się, umyślnie działanie lub zaniechanie, naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”**.

Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że:

- jest intencjonalna – zamierzone działanie człowieka mające na celu kontrolowanie i

podporządkowanie osoby dotkniętej przemocą;

- siły są nierówne - jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Osoba doznająca przemocy jest słabsza a osoba stosująca przemoc silniejsza;
- narusza prawa i dobra osobiste – osoba stosująca przemoc wykorzystuje przewagę siły, narusza podstawowe prawa osoby doznającej przemocy (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.);
- powoduje cierpienie i ból – osoba stosująca przemoc naraża zdrowie i życie osoby doznającej przemocy na poważne szkody. Doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że osoba poszkodowana ma mniejszą zdolność do samoobrony.

Przemoc to nie to samo co agresja. Zjawiska te odróżnia istnienie przewagi sił jednej ze stron. W przypadku agresji jest zrównoważona, w przemocy jest ona zawsze po stronie sprawcy.

Przemoc w rodzinie przybiera następujące formy:

przemoc fizyczna: popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielenie koniecznej pomocy, itp.,

przemoc psychiczna: wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, degradacja werbalna (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie), stosowanie gróźb, itp.,

przemoc seksualna: wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych, itp.,

przemoc ekonomiczna: odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, nie zaspakajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny, itp.

zaniedbanie: niezaspokojenie podstawowych potrzeb materialnych, intelektualnych i emocjonalnych (brak opieki, chłód emocjonalny, obojętność).

Bardzo rzadko sprawca stosuje wobec swojej ofiary jedną formę przemocy. Zwykle wykorzystuje różne jej postacie, na przemian łącząc je tak, aby uzyskać pełną kontrolę nad osobą doznającą przemocy.

Przemoc domowa występuje w pewnych cyklach z towarzyszącymi im charakterystycznymi zdarzeniami. **Na cykl przemocy składają się trzy następujące na siebie fazy:**

1. Faza narastania napięcia – osoba stosująca przemoc jest napięta i zirytowana, często robi awantury z byle powodu i prowokuje kłótnie.
2. Faza gwałtownej przemocy – ostry incydent przemocy. Osoba stosująca przemoc staje się gwałtowna i wpada w szal.
3. Faza „miodowego miesiąca”- jest to czas skruchy osoby stosującej przemoc. Sprawca najczęściej wówczas przeprosza, żałuje tego co zrobił, przysięga że „nigdy więcej” i okazuje miłość.

Zachowanie osoby stosującej przemoc może wywołać u osoby poszkodowanej trwałe negatywne skutki i w efekcie doprowadzić do zniszczenia u niej pozytywnego obrazu samej siebie. Z powodu wielu następstw takich doświadczeń, cierpią nie tylko osoby doznające przemocy, ale również bezsilni świadkowie obserwujący akty przemocy, najczęściej dzieci. Tego typu doświadczenia uczą agresywnego stylu zachowania, zwiększają pobudzenie w sytuacjach z elementami agresji, zaburzają poglądy związane z rozwiązywaniem konfliktów i zmniejszają wrażliwość na agresywne zachowania.

Przemoc nie jest jednorazowym aktem, lecz procesem z tendencją do powtarzania się.

Nie zatrzymana przemoc narasta.

Przemoc domowa jest zjawiskiem złożonym, rozpatrywanym w czterech perspektywach: prawnej, psychologicznej, moralnej i społecznej.

1. Z punktu widzenia prawa - przemoc uważana jest za przestępstwo, co zobowiązuje służby policyjne i wymiar sprawiedliwości do interweniowania i podejmowania działań na rzecz ochrony osób doznających przemocy, ścigania i karania sprawców.
2. Aspekt psychologiczny zwraca uwagę na mechanizmy przemocy w rodzinie, na relacje między osobą doznającą przemocy a sprawcą, na odczuwanie przez osoby doznające przemocy skutków przemocy, a także na możliwości wyjścia z przemocy.
3. Spojrzenie od strony moralnej odwołuje się do wartości, takich jak: poszanowanie życia ludzkiego, zdrowia i godności osobistej.
4. Z punktu widzenia społecznego, zwracana jest uwaga na funkcjonujące mity i stereotypy usprawiedliwiające zachowania sprawcy przemocy.

W bezpośrednim kontakcie z osobami doznającymi przemocy, jak i stosującymi przemoc w rodzinie ważne jest rozumienie przemocy na każdej płaszczyźnie. Dlatego też osoby podejmujące pracę z ww. osobami powinni robić to zgodnie ze swoim przygotowaniem zawodowym i możliwościami instytucji, jaką reprezentują oraz mieć świadomość swoich kompetencji.

Najczęściej podejmowane oddziaływania zewnętrzne to: interwencja, schronienie, informacja, edukacja, poradnictwo specjalistyczne, wsparcie emocjonalne, psychoterapia, pomoc socjalna

dająca sytuacyjne oparcie dla dalszych działań.

3.2. Opis działań i organizacji systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie funkcjonującego na terenie gminy Raszyn.

W Gminie Raszyn jest opracowany i funkcjonuje system przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W latach 2011 – 2015 realizowane były wszystkie zadania wynikające z ustaw, rozporządzeń oraz innych aktów prawnych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie w oparciu i pracę Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

W skład Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnym wchodzi przedstawiciele:

- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej
- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Komisariatu Policji w Raszynie
- oświaty
- służby zdrowia
- organizacji pozarządowych
- kuratorów sądowych

3.2.1. Cele realizowane w pracy Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Do 2011 roku procedura Niebieskiej Karty funkcjonowała tylko w Policji. Rozszerzenie podmiotów uprawnionych do realizacji procedury spowodowało znaczny wzrost ilości postępowań.

Powołanie Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w listopadzie 2011 roku spowodowało właściwe, rzetelne i wspólne działania skierowane przeciw zjawisku przemocy. Procedura Niebieskiej Karty objęła uzasadnione i udokumentowane przypadki stosowania przemocy domowej. Wzrost skuteczności funkcjonowania Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przekłada się na rosnącą świadomość społeczną i większą ilość zgłoszeń stosowania przemocy do tej pory przemilczanych, ukrywanych i wstydlivych.

Jak wynika z poniższej tabeli, od 2012 roku nastąpił znaczny wzrost postępowań i nadal utrzymuje się tendencja wzrostowa rozpatrywanych procedur Niebieska Karta. Równolegle, w wyniku skutecznych i konsekwentnych działań Zespołu Interdyscyplinarnego i Grup Roboczych wiele procedur Niebieskiej Karty zostało zakończonych ze względu na wyczerpanie planu pomocy lub ustanie przemocy w rodzinie.

Działania Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Grup Roboczych w latach 2010-2015.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015 I, II i III kwartał
Liczba procedur NK	1	2	17	27	24	24
Policja	1	2	3	15	17	15
GOPS	0	0	10	2	5	5
Oświata	0	0	3	4	2	4
Oś. Zdrowia	0	0	0	2	0	0
GKRPA	0	0	1	4	0	0
Osoby dotknięte przemocą w rodzinie	5	7	23	39	68	35
Kobiety	2	5	19	26	50	25
Mężczyźni	3	2	4	13	18	10
Osoby stosujące przemoc w rodzinie	1	2	10	28	23	24
Kobiety	0	0	1	5	4	4
Mężczyźni	1	2	9	23	19	20
Liczba zamkniętych procedur NK	0	0	0	0	5	32
Liczba spotkań ZI	-	1	4	4	4	3
Liczba powołanych GR	-	3	17	27	24	23
Liczba spotkań GR	-	-	-	58	51	61

Każdy z podmiotów Zespołu Interdyscyplinarnego podejmował działania w ramach swoich kompetencji i możliwości oraz zgodnie z zakresem przepisów prawnych regulujących zakres ich działalności.

Wspólne cele realizowane przez wszystkie podmioty Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie to:

- realizacja założeń ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i procedury „Niebieskie Karty”,
- poprawa przepływu informacji i organizacji działań na rzecz osób doznających przemocy w rodzinie,
- poprawa jakości i efektywności współpracy,
- inicjowanie działań przeciw przemocy na terenie gminy i współtworzenie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- praca nad pełniejszym wykorzystaniem przez osoby doznające przemocy istniejących

- placówek i realizowanych programów,
- organizacja i popularyzacja szkoleń,
 - koordynacja działań i inicjatyw poszczególnych placówek,
 - realizacja kampanii przeciw przemocy
 - podejmowanie współpracy z innymi gminami oraz powiatem w zakresie nowych rozwiązań organizacyjnych i programowych.

3.3. Zasoby Gminy Raszyn w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Punkt Konsultacyjny ds. Uzależnień i Przeciwdziałania Przemocy
- Urząd Gminy- Pełnomocnik Wójta ds. Profilaktyki Uzależnień,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raszynie,
- Komisariat Policji w Raszynie,
- Komenda Powiatowa Policji w Pruszkowie,
- Prokuratura Rejonowa,
- Sąd Rejonowy,
- Szkoły i przedszkola,
- Służba zdrowia,
- Organizacje pozarządowe,
- Kościoły i instytucje kościelne
- Rada Gminy Raszyn
- Sołtysi i Rady Sołeckie, Przewodniczący Rad Osiedli i Rady Osiedli,
- Społeczność lokalna.

4. Adresaci Programu:

Niniejszy program skierowany jest do:

- Osób doświadczających przemocy w rodzinie
- Osób stosujących przemoc w rodzinie
- Świadków przemocy w rodzinie
- Instytucji zajmujących się pomocą rodzinie
- Organizacji pozarządowych
- Społeczności lokalnej

5. Cele i zadania Programu.

1. Cel główny Programu.

Celem głównym Programu jest zmniejszenie zjawiska przemocy w rodzinie i problemów z nim związanych na terenie Gminy Raszyn.

2. Rodzaje działań.

- Działania interwencyjne – opiekuńcze i terapeutyczne, kierowane do ofiar przemocy w rodzinie oraz pouczające i izolujące kierowane do sprawców przemocy.
- Działania wspierające – psychologiczne, terapeutyczne i inne, kierowane do ofiar i świadków przemocy w rodzinie.
- Działania edukacyjno – korekcyjne kierowane do osób uwikłanych w przemoc domową, nie radzących sobie z agresją w stosunku do członków rodzin.
- Działania profilaktyczne – diagnozujące, informacyjne, edukacyjne, kierowane do ogółu społeczeństwa, a także do osób pracujących z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie.

3. Cele szczegółowe

- Zapewnienie ochrony i udzielenie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.
- Upowszechnianie informacji o możliwościach i formach udzielania pomocy zarówno osobom dotkniętym przemocą, jak i stosującym przemoc w rodzinie.
- Podnoszenie świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.
- Oddziaływania korekcyjno- edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
- Podnoszenie kwalifikacji grup zawodowych realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cele szczegółowe (działania, mierniki realizowanych działań i celów, realizatorzy i partnerzy) opisano jako załącznik nr 1 do Programu.

6. Realizatorzy działań

- Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Urząd Gminy- Pełnomocnik Wójta ds. Profilaktyki Uzależnień,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raszynie,
- Komisariat Policji w Raszynie,
- Komenda Powiatowa Policji w Pruszkowie,
- Prokuratura Rejonowa,
- Sąd Rejonowy,
- szkoły i przedszkola,

- służba zdrowia,
- organizacje pozarządowe,
- społeczność lokalna.

7. Zakładane efekty:

- Poprawa sytuacji rodzin zagrożonych i dotkniętych zjawiskiem przemocy w rodzinie;
- Podniesienie świadomości społeczeństwa w zakresie skutków płynących ze stosowania przemocy w rodzinie;
- Wzmocnienie współpracy pomiędzy służbami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie;
- Zwiększenie oferty pomocowej skierowanej do osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- Podniesienie jakości usług kierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- Poszerzenie oferty dla dzieci i młodzieży zagrożonej i dotkniętej przemocą w rodzinie;
- Poprawa warunków rozwojowych dzieci i młodzieży;
- Rozwój infrastruktury pomocowej dla osób i rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie.

Wskaźnikiem realizacji programu będzie coroczne sprawozdanie

8. Źródła finansowania:

Źródłem finansowania zadań zawartych w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Gminie Raszyn na lata 2016-2020 są środki własne Gminy, w tym wpływy z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych oraz środki z budżetu państwa i województwa przeznaczone na realizację zadań dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

9. Ewaluacja Programu:

Ewaluacja ma dostarczyć informacji, czy cele programu są właściwie realizowane, jaka jest trafność przyjętych sposobów realizacji, jaka skuteczność i efektywność Programu oraz wskazać potrzebne zmiany na przyszłość. Program ma charakter otwarty. Zmieniające się uwarunkowania prawne i organizacyjne mogą wpłynąć na konieczność jego uzupełnienia.

Narzędzia ewaluacji Programu:

- Systematyczne zbieranie i analiza danych dotyczących realizacji Programu.
- Systematyczna kontrola i monitoring realizowanych zadań pod względem jakości, czasu oraz efektywności.
- Sporządzanie rocznych sprawozdań z realizacji Programu zawierających opis przeprowadzonych działań i dane statystyczne.
- Sporządzenie diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych.